

migrantov, sem jaz »stal« pred mejo in s pogledom skozi daljnogled švigal naokoli. Če pogledam nazaj, so kar dolgo rabili, da so me zapazili. Kačje pastirje sem opazoval slabo uro (kadir sem tokrat kar iz avta). Razen malce mojih tresočih nog, se kaj večjega sicer od srečanja s policajema ni končalo, vseeno pa sem se moral dobre pol ure zagovarjati kaj počnem in dokazovati, da sem res »samo« ljubitelj narave in da lahko iz vsebine prtljažnika dokažem, da lovim naokoli z metuljnico in da imam nekaj knjig s seboj. Bedak. S tem sem si seveda nakopal še dodatna prigovarjanja in potrebne obrazložitve zakaj imam mreže in zakaj imam satelitske posnetke nekaterih koncev Srbije (imel sem jih iz območja ob bolgarski meji, ki je bila tisti čas ravno zaradi migrantov zaprta). Igrala sta igro »dober policaj, neprijazen policaj«. Na koncu sta se omehčala, mislil sem si, da zaradi tega, ker sem jima pokazal potrdilo udeležbe z BOOMa, jima pokazal kakšno fotografijo kačjega pastirja, obenem pa ju še malce poučil o srbskih imenih kačjih pastirjev. Upravičeno sta mi verjela. Tako se je končalo s prijaznimi pozdravi in ustnim opominom, da pa se to na meji vendarle ne počne. Še en nasvet za v prihodnje za vse vas – tega ni pametno izvajati na meji – četudi to v filmih James Bond sme početi (oziroma on je opazoval ptice). Ravno v času, ko sem s policajema opravil, pa se je kolona pričela premikati in lahko sem se odpravil dalje. No, še prej se mi je vrnil nek »nobl« avto sprano rdeče barve z bleščicami, za volanom pa močno potetovirani tipično izgledajoč Srb s plavušo.

Moje drugo obmejno opazovanje je bilo z najdbami plodnejše od prvega. A to zagotovo ne zato, ker je bilo na srbski strani meji. Tam sem preživel več časa, pozorneje opazoval, pa tudi ura v dnevu je bila primernejša (bilo je nekaj čez poldan). V vsem tem času sem popisal krvavordečega kamenjaka *S. sanguineum* (9 ♂, 2 ♀), sredozemskega kamenjaka *S. meridionale* (1 ♀), temnega modrača *Orthetrum albistylum* (1 ♀) in blede devo *Aeshna mixta* (1 ♂). Podobno, a zgolj z najdbo kačjih pastirjev, se mi je nato zgodilo še isti dan ob prečkanju hrvaško-slovenske meje pri Obrežju (X: 78035; Y: 554430). Tik nad kanalom Bregana je na ogradi počival blede peščenec *Onychogomphus forcipatus* (1 ♂).

In če se vrnem znova na začetek in podam misel predvsem mlajšim ali pa manj zagrizenim, ker me to večkrat žuli. Če si želite popisovati kačje pastirje in se za to tudi odločite, lahko to seveda počnete na načrtovanem terenu, ne pozabite pa, da kdaj vidite kačje pastirje tudi na sprehodu s psom, pri ljubezenskem čolnarjenju, na izletu s prijateljem, morda vam prileti v pisarno ali pa boste morda tudi vi eni od »srečnežev«, ko se vam bo kačji pastir ustavil ob pitju hladnega. Pa četudi bo šlo za pogosto vrsto, se lahko zgodi, da s tistega območja o pojavljanju vrste niti ne vemo. S srbsko-hrvaške meje podatkov zagotovo ni.

(D. VINKO)

JESENSKA OPAZOVANJA PRISOJNIH ZIMNIKOV *SYMPECMA FUSCA* V GOZDU PRI BRASLOVČAH

Oktober je čas zadnjih vzdihljajev odonatološke sezone, ko počasi bližajoči zimi ob vodi kljubujejo le še kamenjaki, deve in kakšna pazverca. Jutranje zmrzali in obdobja hladnejšega vremena pa tudi v tej družbi neusmiljeno poberejo davek in vsaj v osrednji Sloveniji mora raziskovanje in občudovanje odraslih kačjih pastirjev počakati do

naslednje pomladi... Seveda pa to ne drži kot pribito, saj imamo namreč med našimi kačjimi pastirji v tem kontekstu imenitno izjemo – prisojnega zimnika *Sympecma fusca*. Ta preživi obdobje zime kot odrasla žuželka, njegova svojstvena biologija pa je edinstvena tudi v tem, da je približno desetmesečno življenje odraslih žuželk kar nekajkrat daljše od njihovega larvalnega razvoja, ki ga prisojni zimniki zaključijo v le dveh do treh mesecih. Najbolj razburljiva obdobja njihovega življenja potekajo ob ribnikih ali mlakah z dobro razvitim pasom vodnega in obrežnega rastlinstva – od druge polovice marca do maja se pariyo in v parčkih odlagajo jajčeca, nato se pod vodno gladino prav hitro odvijajo in zaključijo življenje ličink in do konca junija ali julija se že preobrazajo odrasli osebki nove generacije. Vendar pa se najdaljše obdobje v življenju vsakega prisojnega zimnika vendarle ne odvijajo neposredno na domači vodi. Po preobrazbi se namreč mladostni osebki umaknejo in se zadržujejo v nepokošenem steblikovju, pasovih grmovja, na gozdnih robovih in gozdnih jasah v bližnji in daljni okolici. V takšnih bivališčih lahko spreletavanje prisojnih zimnikov opazujemo do sredine jeseni in tudi ob prvih sončnih dnevih konec zime. V vmesnem obdobju pa z nižanjem temperatur proti ledišču aktivnosti odraslih žuželk zamrejo in umaknejo se v zatočišča, kjer hibernirajo in tako preživijo surove zimske razmere (SLIKA 1).

O podrobnostih poznojesenskega in zimskega obdobja življenja prisojnih zimnikov je bilo do nedavnega še zelo malo znanega. Čeprav izvira morda celo prvo opazovanje hibernacije pri tej vrsti prav iz naših krajev (LÖW, 1866), je novodobnih favnističnih opazovanj iz Slovenije zelo malo. Tako opisuje BEDJANIČ (1997) priložnostno novembrsko mikološko-odonatološko najdbo osamljenega osebka z Goriškega, pa ob koncu novembra prav tako osamljeno opazovanje samičke z obronkov Pohorja pri Zg. Polskavi (BEDJANIČ, 2011). Zanimiva opazovanja, z več pravega »zimskega« pridih, je iz zahodne Slovenije dodal KUMAR (2011). Odraslega prisojnega zimnika je opazoval sredi decembra v Goriških Brdih, nato pa nekaj odraslih osebkov na južnem in jugozahodnem pobočju Sabotina sredi januarja ter prav tako na Sabotinu še v začetku februarja. Tokrat poročam o dveh zanimivih gozdnih jesenskih opazovanjih prisojnih zimnikov iz osrednje Slovenije – skoraj dobesedno izpred domačega praga v Braslovčah oz. Rakovljah.

SLIKA 1: Samček prisojnega zimnika *Sympecma fusca* na jesensko obarvani suhi orlovi praproti. Rakovlje, Braslovče, 31-X-2016 (Foto: M. Bedjanič).

Gozd, kamor se z družino večkrat odpravimo na sprehod, leži slab kilometer jugozahodno od centra Braslovč, v nižini Savinjske doline, pod vzhodnim pobočjem Dobrovelj. Tudi dne 01-X-2016 smo ob sončnem in zelo toplem vremenu s temperaturo preko 20 °C, odpravili v gozd in na gozdnih poteh večkrat opazili prisojne zimnike, ki so bili aktivni v lovu drobnih mušic ali pa so se nastavljali toplim sončnim žarkom na deblih dreves, orlovi praproti ali na visokih steblih gozdnih trav. Slab ducat odraslih osebkov, med katerimi so prevladovali samičke, smo opazovali tudi na južno eksponirani gozdni jasi sredi presvetljenega mešanega gozda (x 502556, y 126822, alt. 330 m). Zaraščajoča gozdna »čistina oz. jasa« je nepravilne oblike, velika približno 150 m², obkrožajo jo zrele smreke, hrasti, bukve in kostanji, razmeroma gosto in bogato strukturirano podrast pa tvori nekaj mlajša smreke, gloga, bukve, hrasta, pa orlova praprot, gozdne trave, borovničevje, zimzelen ... (SLIKA 2). Razdalja do roba gozda znaša na vzhod in jug ter jugozahod ca. 250-300 m. V kontekstu najbližjih možnih mest razvoja populacije in potencialnega izvora opazovanih prisojnih zimnikov, prideta v poštev Braslovško in Žovneško jezero – prvo leži ca. 1.2 km severno od naše gozdne jase, drugo pa ca. 1.4 km južno.

SLIKA 2: Jesensko bivališče in domnevno gozdno prezimovališče prisojnih zimnikov *Sympecma fusca*. Rakovlje, Braslovče, 31-X-2016 (Foto: M. Bedjanič).

Da bi preveril, ali je bilo omenjeno opazovanje v zelo toplem začetku oktobra le naključje, ali pa morda zadevna gozdna jasa dejansko predstavlja jesensko bivališče in potencialno gozdno prezimovališče prisojnih zimnikov, sem se v gozd odpravil tudi

31-X-2016. Vreme je bilo zgodaj popoldan tudi tokrat sončno in toplo, s temperaturo okoli 13 °C. Na istem mestu, kot že pred mesecem, so prisojni zimniki še kar vztrajali in opazoval sem skupno 5 ♂ in 10 ♀. V soju sončnih žarkov sem jih še najlažje opazil, ko so letali, bodisi ob tem, ko sem jih s tacejem splasil sam, bodisi so se še vedno precej živahno in suvereno pognali za kakšno mušico. Mirujoče osebkke, tesno pritisnjene ob zlate steblike gozdnih trav, ali tiste, sedeče na osušeno nakodranih orlovih praprotilih ali na še ne dolgo tega odpadlih hrastovih listih, je bilo praktično nemogoče opaziti. Vsled tega domnevam, da je moralo biti dejansko število osebkov še večje. Da so takšne tople, južno eksponirane in pred vetrom zaščitene gozdne niše ugodno jesensko bivališče, so ugotovili tudi samček in dve samički progastega kamenjaka *Sympetrum striolatum*.

Samo po sebi se zastavlja vprašanje, ali zadevna gozdna jasa predstavlja tudi prezimovališče prisojnih zimnikov. Z gotovostjo bomo nanj lahko odgovorili šele z bodočimi opazovanji, jasno pa je, da bo zimsko iskanje hibernirajočih osebkov podobno zgodbi o igli v kopici sena. Gosta in bogato strukturirana podrast ter preproga hrastovega in drugega listja namreč nudi na tisoče skrivališč in zatočišč pred zimskim mrazom. O morebitni srečni najdbi in eventualnih pravih zimskih opazovanjih bom poročal v kateri od prihodnjih števil *Erjavecje*.

Za zaključek in kot vzpodbudo za podobno odonatološko raziskavo še kje drugje v Sloveniji, naj dodam, da se je poznavanje »jesensko-zimskega« obdobja življenja pri prisojnem zimniku v zadnjem desetletju znatno izboljšalo (MILLER & MILLER, 2006; SCHWEIGHOFER, 2011; SCHIEL & HUNGER, 2006; STALDER, 2013, 2014; WILDERMUTH, 1997, 2005). Zelo zanimive raziskave iz Švice, Nemčije in Avstrije so pokazale, da vrsta za svoja prezimovališča dejansko redno izbira tudi termofilne, južno eksponirane presvetljene gozdove in gozdne jase, ki so lahko do več kilometrov oddaljene od izvirnega vodnega bivališča. Obdobje najnižjih temperatur preživijo odrasli osebki pretežno med listjem, pod snežno odejo, vendar pa izjemoma ta skrivališča ob toplejšem vremenu tudi zapustijo. Presenetljiva so tudi opazovanja odraslih osebkov, ki so praktično celotno obdobje zime preživeli na steblikah trav, sprva po pričakovanju blizu tal, nato pa sredi zime, tesno priviti ob posamezne steblike, celo nad snežno odejo! ... Skratka, tudi prihajajoča zima lahko najbolj vztrajnim postreže s prav vročimi odonatološkimi presenečenji ...

LITERATURA:

- BEDJANIČ, M., 1997. Žival meseca aprila: Prisojni zimnik (*Sympetma fusca*). *Proteus* 59(8): 387-389, 399.
- BEDJANIČ, M., 2011. Drobntince in ocvirki: Prisojni zimnik *Sympetma fusca* tudi na Pohorju. *Erjavecja* 26: 54-56.
- KUMAR, B., 2011. Drobntince in ocvirki: Zanimivi »zimski« opazovanji prisojnega zimnika *Sympetma fusca* na Goriškem. *Erjavecja* 26: 52-54.
- LIECHTI, T. & R. JÖDICKE, 2011. Nachweis von *Sympetma fusca* unter Laubstreu. *Mercuriale* 11: 39-42.
- LÖW, F., 1866. Zoologische notizen. Erste Serie. *Verh. zool. - bot. Ges. Wien* 16: 940-956.
- MILLER, E. & J. MILLER, 2006. Beobachtungen zum winterlichen Verhalten von *Sympetma fusca* (Odonata: Libellidae). *Libellula* 25 (3/4): 119-128.
- SCHWEIGHOFER, W., 2011. Ein Jahr mit *Sympetma fusca* in Niederösterreich. *Libellula* 30(3/4): 157-172.

- SCHIEL F.-J. & H. HUNGER, 2006. Zufallsfunde von *S. fusca* in mutmaßlichen Überwinterungshabitaten fernab geeigneter Entwicklungsgewässer. *Mercuriale* 6: 26-27.
- STALDER, G., 2013. Aktivitäten der Gemeinen und der Sibirischen Winterlibelle (*Sympecma fusca* und *Sympecma paedisca*) im Spätherbst und Winter in ihrem Winterhabitat 2010-2013. *Mercuriale* 13: 11-20.
- STALDER, G., 2014. Ein außergewöhnlich warmer Winter 2013/2014 mit den beiden Winterlibellen *Sympecma fusca* und *S. paedisca*. *Mercuriale* 14: 43-60.
- WILDERMUTH, H., 1997. Wie weit entfernt sich *Sympecma fusca* (Vander Linden) vom Brutgewässer? (Zygoptera: Libellidae). *Libellula* 16(1/2): 69-73.
- WILDERMUTH, H., 2005. Beobachtungen zur Spätherbst- und Winteraktivität der Gemeinen Winterlibelle (*S. fusca*). *Mercuriale* 5: 35-39.

(M. BEDJANIČ)

4. EVROPSKI ODONATOLOŠKI KONGRES - ECOO 2016, TYRINGE, ŠVEDSKA - S POSTKONGRESNIM TERENOM

Poleti je med 11. in 14. julijem 2016 potekal 4. Evropski odonatološki kongres – ECOO 2016, ki se je odvil v majhnem kraju Tyninge v pokrajini Skåne na jugu Švedske. Tokratni kongres ni bil poseben samo po svoji severni legi, kjer smo se po treh mnogo južnejših tovrstnih srečanjih (Portugalska, Srbija, Francija) odpravili na sam sever Evrope, ampak je bil je tudi največji doslej. Udeležba na kongresu z dvema postkongresnima ekskurzijama se je namreč skupno povzpela do kar 101 ljubitelja kačjih pastirjev iz 24 držav. Ti so poleg evropskih držav prišli še iz Avstralije, Alžirije, ZDA, Kanade, Kolumbije in Kostarike. Vodenje kongresa v organizaciji švedskega odonatološkega društva Trollsländeföreningen in pokrajinske enote švedskega zavoda za varstvo narave Naturskyddsföreningen i Skåne je skupaj z obsežno ekipo sodelavcev prevzel M. Billqvist. V okviru ECOO je bila izdelana projektna spletna stran na kateri najdete več informacij: <https://ecoo2016.wordpress.com>.